ئەسەرلەر گۈلىستانى

كىشىلەر خۇلقىدا سايىلىق بولغايدۇ

(مىرزا بېدىل رۇبائىيلىرى)

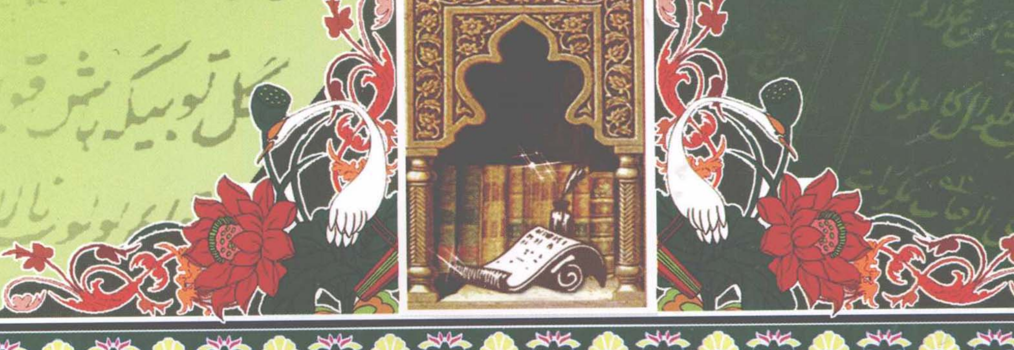

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۈن ـ سىن نەشرىياتى

كلاسسىكلار گۈلىستانى

كىشىلەر خۇلقىدا ساپلىق بولمايدۇ

(مىرزا بېدىل رۇبائىيلىرى)

پىلانلىغۇچى: مۇرات ئېلى
باش تۈزگۈچى: ئادىل مۇھەممەت
تۈزگۈچى: ئېزىز ئاتاۋۇللا سارتېكىن
ئابلەت ئابدۇقادىر

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۈن ـ سىن نەشرىياتى

图书在版编目（CIP）数据

人不能太单纯：水至清则无鱼：维吾尔文／阿迪力·穆罕默德主编.—乌鲁木齐：新疆美术摄影出版社：新疆电子音像出版社，2009.3
(经典之花系列丛书)
ISBN 978-7-80744-789-4

I. 人… II. 阿… III. 维吾尔族—谚语—汇编—中国—维吾尔语（中国少数民族语言） IV. I277.7

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2009）第 024487 号

丛书名	经典之花系列丛书
本册书名	人不能太单纯
策划	穆拉提·伊力
主编	阿迪力·穆罕默德
编著	艾则孜·阿塔伍拉·萨尔特肯　阿不来提·阿不都卡地尔
责任编辑	艾尼瓦·库迪力克
特约编辑	哈斯亚提·依不拉音
责任校对	克尤木·吐尔逊
出版	新疆美术摄影出版社 新疆电子音像出版社
地址	乌鲁木齐市西虹西路 36 号
邮编	830000
发行	新疆维吾尔自治区新华书店
印刷	新疆新华华龙印务有限责任公司
开本	880×1230 毫米　1/32
印张	3.125
版次	2009 年 3 月第 1 版
印次	2009 年 3 月第 1 次印刷
书号	ISBN 978-7-80744-789-4
定价	9.90 元

（书中如有缺页，错页及倒装请与工厂联系）

تۈزگۈچىدىن

ھۆرمەتلىك ئوقۇرمەن، تارىختا ئۆتكەن مەشھۇر كلاسسىكلارنىڭ ئەخلاق - پەزىلەت، تەلىم - تەربىيىنى ئاساسىي مەقسەت قىلىپ يازغان ئەسەرلىرى زامانىنىڭ ئۆتۈشى، كىشىلەر ئاڭ سەۋىيىسىنىڭ ئۆسۈشى بىلەن يەنىمۇ ئۆز قىممىتىنى نامايان قىلىپ كەلمەكتە. ئۇلاردا ئالغا سۈرۈلگەن ئىلغار ئىدىيىلەر، ئەخلاقىي دەۋەتلەر قەدىمكى دەۋردىلا ئەمەس، بەلكى بۈگۈنكى دەۋردىمۇ ئۆز رولىنى جارى قىلدۇرۇپ، جەمئىيەتنىڭ ئىجتىمائىي ئەخلاق قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈشتە بەلگىلىك رول ئوينىماقتا. بىز دەۋر قەدىمگە ماسلىشىش، تارىختا ئۆتكەن مۇتەپەككۇرلارنىڭ ھاياتىي پائالىيىتى ۋە ئىجادىي ئەمگەكلىرى ئارقىلىق ئەۋلادلارنىڭ مەنىۋى جەھەتتىن يۈكسىلىشىگە ئىلھام بېرىش مەقسىتىدە، كلاسسىكلار قەلىمىگە مەنسۇپ بولغان ئەسەرلەر ئىچىدىن دىداكتىك مەزمۇن ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدىغانلىرىنى تاللاپ «كلاسسىكلار گۈلىستانى» ناملىق بۇ مەجمۇئەنى تۈزدۇق. دىققىتىڭىزگە سۇنۇلۇۋاتقان «كىشىلەر خۇلقىدا ساپلىق بولمايدۇ» دېگەن كىتابتا تاجىك يازما ئەدەبىياتىنىڭ تىپىك ۋەكىلى مىرزا ئابدۇقادىر بىدىل (1664 – 1721) نىڭ تاللانما رۇبائىيلىرى تونۇشتۇرۇلدى.

مىرزا ئابدۇقادىر بىدىلنىڭ ھايات پائالىيىتى[1]

مىرزا ئابدۇقادىر بىدىل (1644 – 1721) قەدىمكى تاجىك يازما ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى تىپىك ۋەكىلى، تاجىك ئەدەبىياتى تارىخىدىكى «ھىندىستان ئەدەبىي ئۇسلۇبى»نىڭ بەرپاچىسى. شۇنداقلا ئۇ يەنە ئىنسانىيەتنىڭ بىلىش تارىخى، پەن - مەدەنىيەت تارىخى ۋە پەلسەپە تارىخىدا بەلگىلىك تۆھپە ياراتقان مۇتەپەككۇردۇر.

بىدىلنىڭ ئەسلىدىكى ئەجدادلىرى ئوتتۇرا ئاسىيالىق تاجىك پۇشتىدىن بولۇپ، كېيىن ئۇلار ھىندىستانغا كۆچۈپ بارغان. شائىرنىڭ ئۆزى 1644 - يىلى ھىندىستاننىڭ ئەزىم ئاباد دېگەن يېرىدە تۇغۇلغان. ئۇ پۈتكۈل ئۆمرىنى ھىندىستاننى ئۆز ئىچىگە ئالغان جەنۇبىي ئاسىيا ئىككىنچى چوڭ قۇرۇقلۇقىدا ئۆتكۈزگەن.

«كۇللىياتى بىدىل» ۋە بىر قىسىم تارىخىي ئەسەرلەردە كۆرسىتىلىشىچە، شائىر بىدىل دۇنياغا كېلىپ بىر يىلدىن كېيىن دادىسى ئالەمدىن ئۆتكەن. ئۇ ئانىسىنىڭ قولىدا تەربىيىلىنىپ چوڭ بولغان. بىدىل بەش يېرىم يېشىدا مەكتەپكە كىرگەن. يەتتە يېشىدا ساۋاتى چىققان. كىچىكىدىن تارتىپلا ئىلىم - پەنگە ئىشتىياق باغلىغان بىدىل مەدرىسىلەردە ۋە ئوقۇمۇشلۇق تاغىلىرى مىرزا قەلەندەر، مىرزا غېرىبلارنىڭ قولىدا

---

[1] بۇ مەزمۇن شېرىن قۇربان قاتارلىقلار يازغان «تاجىك ئەدەبىيات تارىخى» دېگەن كىتابتىن ئېلىندى.

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

ئەرەب تىلى، پارس تىلى ۋە ھىندى تىلىنى ئۆگەنگەن. شەرق پەلسەپىسى بىلەن ئەدەبىياتىدىن چوڭقۇر ۋە ئەتراپلىق بىلىم ئالغان.

شائىر نەۋقىران چېغىدىلا لىرىك ئىجادىيەتلىرى بىلەن خەلق ئارىسىدا داڭ چىقىرىشقا باشلىغان. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، بىدىل تۇنجى رۇبائىيسىنى ئون ياشتا يازغان. 20 يېشىدا بىدىل شېئىرلىرىنىڭ دىۋانى دۇنياغا كەلگەن.

ئۇنىڭ شېئىرىيەتتىكى داڭقى ئەينى زاماندا خەلق چېگراسىدىن ھالقىپ، ھىندى پادىشاھلىقىغا يېتىپ بارغان. ھىندى پادىشاھى شائىرنى ئۆز ئوردىسىغا تەكلىپ قىلغان. شۇنداق قىلىپ شائىر بىر مەزگىل ئوردا شائىرى بولۇپ قالغان. لېكىن شائىر ئوردا تۇرمۇشىغا كۆنەلمىگەن. شۇڭا ئۇ ئوردىدىن ئايرىلىپ، ھازىرقى بېنگالغا كېلىپ، ئەدەبىي ئىجادىيەت ۋە تەتقىقات بىلەن شۇغۇللانغان. شائىرنىڭ ئاخىرقى ئۆمرى شاھى جاھان ئاباد دېگەن يەردە ئۆتكەن. ئۇ 1721 ـ يىلى شۇ يەردە 77 يېشىدا ئالەمدىن ئۆتكەن.

شائىر دەسلەپتە «زۆھرى»، كېيىن «بىدىل» دېگەن تەخەللۇسىنى قوللانغان. شائىر دۇنياغا كېيىنكى تەخەللۇسى بىلەن تونۇلغان. «بىدىل» سۆزىنىڭ پارس تىلىدىكى لېكسىكىلىق مەنىسى «دىلسىز»، «كۆڭۈلسىز» دېگەندىن ئىبارەت. شائىرنىڭ ئۆزىنى نېمە ئۈچۈن بۇنداق تەخەللۇس بىلەن ئاتىغانلىقى تا ھازىرغا قەدەر ئېنىق ئەمەس. ئۇ كۆپلىگەن شېئىرلىرىدا ئۆزى ياشاۋاتقان پانىي دۇنيانى «بىۋاپا»، «رەزىل»، «جاھالەتلىك»، «دوزاخ»، «زىندان» دەپ ئەيىبلەپ، ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادىن تولىمۇ بىزار ئىكەنلىكى، تەڭ ـ باراۋەرلىك ئاساسىدىكى بىر يېڭى دۇنياغا ئىنتىزار ئىكەنلىكىنى قايتا ـ قايتا قەيت قىلغان:

كۆزۈڭ ئاچ، نەدىدۇر دوزاخ ۋە جەننەت،
ئىشنىڭ نەتىجىسى مەھسۇلى مېھنەت.

....

ۋەھىمىدىن، ئاي پاكلىق شېمى، سەن نېچۈن؟
گاھ يارقىن نۇرسەنۇ گاھ خىرە تۇتۇق؟

....

ئەمرىڭگە مۇنتەزىر تۇرغاندا، ئالەم،
سەن نېمە خىيالغا ئەسىرسەن ئادەم؟[1]

بىدىلنىڭ يۇقىرىقىدەك مەيۇسلۇك ۋە نارازىلىق تۇسى بىلەن تولغان مىسرالىرىدىن شائىرنىڭ «بۇ دۇنيادا كۆڭۈلسىز كىشى»، «بۇ دۇنيادا دىلى سۇنۇق ئادەم» ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن «بىدىل» تەخەللۇسىنى قوللانغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلىشقا بولىدۇ.

شائىر هايات ۋاقتىدا ئۇنىڭ ئەسەرلىرى توپلانمىغان. ئۇ ۋاپات بولۇپ ئارىدىن 166 يىل ئۆتكەندىن كېيىن، يەنى 1887 - يىلى هىندىستاندىكى ئوقۇمۇشلۇق زاتلار ۋە ئاتاقلىق مەدەنىيەت ئەربابلىرىنىڭ تەكلىپ ۋە تەلەپلىرى بىلەن بومباي شەھىرىدىكى چوڭ مەتبەئە خوجايىنى نۇرىدىن جۇۋاخان دېگەن كىشى مەخسۇس ئادەملەرنى تەشكىللەپ، هازىرقى هىندىستان، بېنگال ۋە پاكىستان دائىرىسىدە بىدىل ئەسەرلىرىنى توپلاشقا ئەۋەتكەن. ئۇلار ئۇزۇن يىللار جاپالىق ئەجىر سىڭدۈرۈش ئارقىلىق ئاخىرى بىدىلنىڭ 14 چوڭ يىرىك ئەسىرىنى توپلاپ بومبايغا ئەۋەتكەن. بۈگۈنكى كۈندە كىشىلەر ئارىسىدا ساقلىنىۋاتقان مەشھۇر «كۇللىياتى بىدىل» ئەنە شۇ چاغدا مەيدانغا كەلگەن.

---

[1] «دانالار خەزىنىسىدىن»، شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى 1986 - يىل ئۇيغۇرچە نەشرى 321 - بەت.

«كۇللىياتى بىدىل» تارقالغاندىن كېيىن، خەلق ئىچىدە غايەت زور تەسىر قوزغىغان. شائىرنىڭ سۆز تاللاشتىكى ماھىرلىقى، ئىدىيىۋى ھېسسىياتىنى ھېكمەتلىك سۆزلەر ۋە يېقىملىق گۈزەل مىسرالار بىلەن ئىپادىلىگەنلىكى، ئوخشىتىش، تەسۋىرلەش، سۈپەتلەش ۋە مۇبالىغە جەريانىدا ئىشلىتىلگەن ماقال - تەمسىللەرنىڭ ئوبرازلىق بولۇشى، پىكىردىكى يېڭىلىق جاسارىتى ئەدەبىيات - سەنئەت ئەھلىنى تاڭ قالدۇرغان. شۇ چاغدا مەيلى پەلسەپە ۋە نەزەرىيە ساھەسىدىكىلەر بولسۇن، مەيلى ئەدەبىيات - سەنئەت ساھەسىدىكىلەر بولسۇن ۋە ياكى مەيلى دىنىي ساھەدىكىلەر بولسۇن، ھېچقايسىسى شائىرنىڭ بىرەر مىسراسىدىن ياكى ياراتقان بىرەر ئوبرازىدىن ۋە ياكى بىرەر سۆزىدىنمۇ ئەيىب تاپالمىغان. ئۇلار بىردەك ئاپىرىن ئوقۇشۇپ بىدىلنى جاھاندا تەڭداشسىز ئالىم ۋە مىسلىسىز شائىر دەپ باھالىغان.

بىدىل پۈتۈن ئۆمرىنى ھىندىستان، بېنگال ۋە پاكىستان (ئۇ دەۋرلەردە بۇ ئۈچ دۆلەت موغۇل ئىمپېرىيىسىگە قاراشلىق بىر پۈتۈن گەۋدە ئىدى) دا ئۆتكۈزگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇ بارلىق ئەسەرلىرىنى تاجىك ئەدەبىي تىلىدا يازغان. بىدىل دەۋرىدە تاجىك ئەدەبىياتى ئىران ۋە ئوتتۇرا ئاسىيادا سەلتەنەتتىن قېلىپ، زاۋاللىققا قاراپ يۈزلەنگەنىدى. بۇ چاغدا شائىر بىدىل جەنۇبىي ئاسىيا چوڭ قۇرۇقلۇقىدا تاجىك كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ ئېسىل ئەنئەنىلىرىنى جارى قىلدۇرۇپ، ئاجايىپ يېڭىلىق يارىتىپ تاجىك مەدەنىيەت تارىخىدا ئۆچمەس مۆجىزە ياراتتى. شۇ سەۋەبلىك بولسا كېرەك، بەزى تەتقىقاتچىلار مۇتەپەككۇر شائىر بىدىل مىسرالىرىنى پۈتكۈل قەدىمكى تاجىك يازما ئەدەبىيات - سەنئىتىنىڭ ئەڭ ئومۇملاشقان خۇلاسىسىدۇر، دەپ يەكۈن چىقارغان.

شۇنى كۆرسىتىپ ئۆتۈش زۆرۈركى، بىدىل نوقۇل شېئىر يازغان بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە شېئىر تېخنىكىسى، شېئىر ئەندىزە ـ شەكىللىرى ۋە ئوبراز سىستېمىسى ساھەسىدە ئاجايىپ ئىزدەنگەن ۋە بۇ يولدا ئەدەبىيات ـ سەنئەت ئەھلىنى ھەيران قالدۇرغىدەك مۇۋەپپەقىيەتلەرنى قولغا كەلتۈرگەن شېئىرىيەت ئالىمى. ئۇنىڭ شېئىرلىرىدا ئىپادىلەنگەن نەزەرىيىۋى ۋە پەلسەپىۋى پىكىرلەر، يارىتىلغان ئوبرازلار ئۆزىنىڭ يېڭىلىقى، ئۆزگىچىلىكى ۋە سىرلىقلىقى بىلەن ئۆز دەۋرى شېئىرىيىتىنىڭ ئەڭ يېڭى سەۋىيىسىنى ياراتقان.

ئىشەنچلىك ماتېرىياللاردىكى مەلۇماتلارغا ئاساسلانغاندا، پەقەت «كۈللىياتى بىدىل» نىڭ ئۆزىدىكى شېئىرلارلا 130 مىڭ مىسرادىن ئاشىدىكەن. بەزى تەتقىقات ماتېرىياللىرىدا كۆرسىتىلىشىچە، بىدىل رۇبائىيلىرىلا 3860 دىن ئارتۇق ئىكەن. ئۇنىڭ يەنە بىرقەدەر مەشھۇر ئەسەرلىرىدىن «چاھار ئاناسىر»، «ئىرفان»، «نۇرى مەرىپەت»، «دىۋان»، «ئىشارات ۋە ھېكايەت»، «مۇھىتى ئەزەم»، «قەسىدىلەر»، «تەمسىلات»، «سۇمەئى ئېتىبار»، «رۇبائىيات»، «تەرجىئات»، «ھېكمەت» قاتارلىقلار بار. شائىر ئىجادىيىتىنىڭ تېماتىكىسى بىرقەدەر كەڭ بولۇپ، بەزى ئەسەرلىرىدە ئۇلۇغلىرىمىز ھەققىدىكى مەزمۇنلار ئورۇن ئالغان بولسا، بەزى ئەسەرلىرىدە تەبىئەت، كائىنات ۋە جەمئىيەت مەسىلىلىرى كەڭ بايان قىلىنغان. يەنە بەزى ئەسەرلەردە، مەسىلەن، «چاھار ئاناسىر»دا، قەدىمكى ئوتتۇرا ئاسىيا خەلقلىرىنىڭ ئوت، توپا، ھاۋا ۋە سۇدىن ئىبارەت تۆت زات توغرىسىدىكى قارىشىنى سىستېمىلىق شەرھلەپ ۋە بۇ ھەقتىكى بۈيۈك مۇتەپەككۇرلاردىن ئىبن سىنا، ئەبۇ رەيھان بىرۇنى ۋە ناسىر خىسراۋنىڭ كۆزقاراشلىرىغا ئوخشىشىپ كېتىدىغان پەلسەپىۋى قاراشلارنى ئوتتۇرىغا قويغان.

ھازىرقى زامان تاجىك تارىخشۇناسى ئاكادېمىك باباجان غاپۇروۇفنىڭ كۆرسىتىشىچە، «بىدىل ئۆزىنىڭ ئەسەرلىرىدە يېڭىلىقنى ئىنتىلىش ئىدىيىسىنى ئىپادىلىگەن»، «بىدىل ئۆزىنىڭ كۆزقارىشىنىڭ بەزىلىرىنى ئاشكارا بايان قىلغان بولسا، يەنە بەزىلىرىنى مەجازى ئۇسۇللار ئارقىلىق ئىپادىلىگەن»، «بىدىل ئۆزىنىڭ ئەسەرلىرىنى ئالاھىدە ئۇسلۇبتا يېزىپ چىققان، بىدىلنىڭ ئىدىيىسى ۋە ئۇنىڭ ئۇسلۇبى بولغان بىدىلىزم ئوتتۇرا ئاسىيادىكى تاجىك ۋە ئۆزبېكلەر ئارىسىدا ئەڭ كۆپ ھىمايىگە ئېرىشكەن.»[1]

تىلغا ئېلىشقا ئەرزىيدىغان يېرى شۇكى، بىدىلنىڭ بىرمۇنچە داستانلىرى ئۆزگىچىلىككە ئىگە بولۇپ، شەرقنىڭ ئەنئەنىۋى داستانچىلىقىدىكى مەزمۇن ۋە قۇرۇلمىسى بىر - بىرىگە ئوخشىشىپ كېتىدىغان، بىر - بىرىنى دوراپ يازىدىغان ۋە تراگېدىيىنى خاتىمە قىلىدىغان رامكىنى بۇزۇپ تاشلاپ، مەزمۇن ۋە قۇرۇلمىسى يېڭى بولغان، داستانلارنىڭ خاتىمىسى ئاشىق - مەشۇقلارنىڭ مەقسەت - مۇرادلىرىغا يېتىشتىن ئىبارەت نەتىجە بىلەن ئاخىرلىشىدىغان كومېدىيىلىك سۆيگۈ داستانلىرىنى يېزىپ قالدۇرغان. شۇڭا بىدىل داستانلىرى ئوقۇغۇچىغا ئۈمىد ۋە ئىلھام بېغىشلايدۇ. ئۇنىڭ مۇھەببەت ئۆلۈمنى يېڭىدۇ، دېگەن ئىدىيىسى ئالاھىدە كۆزگە چېلىقىپ تۇرىدۇ. نىكاھ ئەركىنلىكى بولمىغان بىدىل زامانىسىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇ ئىدىيە تولىمۇ قىممەتلىك، ئەلۋەتتە.

مىرزا ئابدۇقادىر بىدىلنىڭ ئەدەبىي مىراسلىرى تاجىك مەدەنىيەت تارىخىدا ناھايىتى پەخىرلىك ئورۇننى ئىگىلەيدۇ. خۇددى يۇقىرىدا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، شائىر بىدىل تاجىك

[1] باباجان غاپۇرۇف: «ئوتتۇرا ئاسىيا تاجىك تارىخى»، جۇڭگو ئىجتىمائىي پەنلەر نەشرىياتى، 1985 - يىل خەنزۇچە نەشرى، 385 - بەت.

ئەدەبىياتى تارىخىدا «بىدىلىزم ئېقىمى» نى شەكىللەندۈرگەن. ئۇنىڭغا ئەگەشكۈچىلەرمۇ، ۋارىسلىق قىلغۇچىلارمۇ ناھايىتى كۆپ بولغان. باباخان غاپۇرۇف ئۆزىنىڭ «ئوتتۇرا ئاسىيا تاجىك تارىخى» ناملىق ئەسىرىدە شائىر بىدىلنىڭ تاجىك مەدەنىيىتى تارىخىدىكى ئورنىغا باھا بېرىپ، ئۇنى «قەدىمكى تاجىك يازما ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى مەشھۇر ۋەكىللىرىنىڭ بىرىدۇر»[1] دەپ كۆرسەتكەندى.

بىدىل ئىلمىز تاجىكلىرى ئارىسىدىمۇ ناھايىتى زور شۆھرەتكە ئىگە. شائىرنىڭ كۆپلىگەن ئەسەرلىرى خەلقىمىز ئىچىدە ساقلىنىپ كەلمەكتە. بىدىلنىڭ نۇرغۇن شېئىر - رۇبائىيلىرى ۋە ھېكمەتلىرى تاجىك ئەل ئەدەبىياتى بىلەن پەرق ئەتكۈسىز دەرىجىدە ئارىلىشىپ كەتكەن.

شائىر بىدىل جەنۇبىي ئاسىيا، ئوتتۇرا ئاسىيا، غەربىي ئاسىيا، قىسقىسى، شەرق مۇسۇلمان مىللەتلىرى ئارىسىدا يۈكسەك ئابرۇيغا ۋە چوڭقۇر تەسىرگە ئىگە. بۇ نۇقتىدىن قارىغاندا، مىرزا ئابدۇقادىر بىدىلنى مىللەت، دۆلەت (رايون)، دىن ۋە مەزھەپ چېگراسىدىن ھالقىغان ئىنسانىيەت شائىرى دېيىشكە بولىدۇ. ھەقىقەتەنمۇ «ئوبۇلمەئانى» (مەنىلەر ئاتىسى) نامىغا مۇناسىپ.

بىدىل شىنجاڭدىكى ھەرمىللەت خەلقى ئارىسىدىمۇ كەڭ تەسىرگە ئىگە. شىنجاڭدىكى ئۇيغۇر مەدرىسىلىرىدە بىدىل ئەسەرلىرى مۇھىم ئەدەبىي ئوقۇشلۇق سۈپىتىدە قوللىنىلغان. شائىرنىڭ نامى شىنجاڭدىكى ھەرمىللەت خەلقى ئارىسىدا ئۇنىڭ ئەسەرلىرى بىلەن تەڭ مەڭگۈ يادلىنىشى ئۈچۈن بىز ئۇنىڭ ئۆزبېكچە نەشر قىلىنغان «بىدىل رۇبائىيلىرىدىن» ناملىق كىتابىتىكى رۇبائىيلاردىن 433 پارچىسىنى ئۇيغۇرچىلاشتۇرۇپ كىتابخانلارنىڭ دىققىتىگە سۇندۇق.

---

[1] باباخان غاپۇرۇف: «ئوتتۇرا ئاسىيا تاجىك تارىخى»، جۇڭگو ئىجتىمائىي پەنلەر نەشرىياتى 1985 - يىل خەنزۇچە نەشرى، 385 - بەت.

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

مىرزا ئابدۇقادىر بىدىل رۇبائىيلىرى

ئەپۇ ئەت كەلسە ياخشىيۇيامان،
ئاداۋەتتىن قاچىپ، راھەت قىل، ئىنسان!
كىبرۇ ھەسەد بەرمەس كىشىگە ئارام،
ئادەمنى مەنسىتمىگەچ قوغلاندى شەيتان .

*   *

ياخشىلىق ـ يامانلىق بىھىساب بۇندا،
قىلمىشىڭ ھالىدىن ئاگاھ بول بۇندا.
قولۇڭنى ئالۇر ئۇ، قولىنى ئالدىڭ،
بارچىنىڭ پايدىسى قولمۇ قول بۇندا .

*   *

يۈز شۈكرى تىلمىدى ھەل سىينىمىزنى،
ئاشكار ئەتمەي شۈبھە ـ دىل گىنىمىزنى.
بارلىقتىن ئۈيلىپ سۇ بولماغىچە،
نامايان ئەتمىدى ئايىنە بىزنى.

*   *

چاچ ئاقارغاچ قويدۇم دىلىم غەش ـ غىشىن،
يەرگە ئاتتىم ھاۋا ـ ھەۋەس تەشۋىشىن.
شام روناق تاپمىغاي ئۆتكۈنىدە تاك،
پىلىك تارتار بۇندا ئۇنىڭ ھەر ئۇچىن.

* *

ئۆز شۇئۇرىڭدىن[1] بول بىگانە، بىدىل،
جاھالەت سۆزىن چال، دىۋانە بىدىل.
دۇد ئىلە غۇباردۇر بۇ دۇنيا بارى،
كۆز يۇم، ئىگىسىز قالسۇن بۇ خانە، بىدىل.

* *

مەنسەپ ھەشەم ئەمەس، ئازابتۇر بۇندا،
ئېيت، نېمە ساپلىققا ھېسابتۇر بۇندا.
ئات ـ ئېشەك ئاستىنى تازىلىسىمۇ،
مەنسەپتىن فەرراشلىق[2] ساۋابتۇر بۇندا .

* *

كۆرگەندە ئۆزىنى ئەينەك، بىغۇبار،
شادلىقتىن مىڭ رەڭدە بولۇر جىلۋىدار.
ئىنسان مىجەزىدە گۈل ئاچتى بىلىم،
گۈللىسۇن دەپ ئۇنىڭ باغرىدا باھار .

* *

ھەۋەس ئەتمەك كۆپ مەھال بۇندا،
ئەركىنلىك پەقەت بىر ئېھتىمال بۇندا.
نېمىگە باقمايىن دىل بولۇر ئەسىر،
كۆڭۈل ئۆزمەك بولسا، بوش خىيال بۇندا .

* *

سۆزلىرىڭدە بولسا يۇمشاقلىق بوياق،
ياۋمۇ قىلار دوستلۇق ئەينىگىن پارلاق.

---

[1] شۇئۇر ــ ئىدراك، ئاڭ.
[2] فەرراش ــ تازىلىق خادىمى.

قوپال گەپتىن پىتنە قوپقان چېغىدا،
گەردەن تومۇرۇڭدۇر بۇ جەڭدە تاياق.

* *

بۇ ئەقىلسىزلەركى، مەستۇ بىئىمان،
سەزگۈسىز، قاتتىق جان، قورام تاشسىمان.
چىغاناق[1] قۇرۇتلۇق ۋە مەنمەنلىكتىن،
نە مېغىز، نە پوست بار، قۇرۇق ئۇستىخان.

* *

بىدىل، ئۆزنى قانچە سىناپ كۆرمىدىم،
لېك كامال دەۋاسى دېمىن ئۇرمىدىم.
يۈز شۈكرىكى ئەدەپ ئىقبالى كۈلۈپ،
ھېچكىمدىن ئارتۇقمەن دەپمۇ يۈرمىدىم .

* *

بىدىل، ھەممە ۋاقىت ھەم ئىزتىراب بۇندا،
تىنچلىق ـ خىيالۇ چۈش سەراب بۇندا.
ھەرىكەتسىز بولماس ھەتتا چاڭ پەيدا،
يىلتىز سۇدا، تۇپراق بىر نىقاب بۇندا .

* *

ئەي ئەقىل پەملىگىن دۇنيا سىرىنى،
ئاياۋسىز بەرباد قىل زاھىد مىكرىنى.
ئالەم ساقال ـ سەللە مەسخىرىۋازلىقىدۇر،
بۇ خىجالەتتىن قۇتۇل، ئۈزگىن كۆڭلۈڭنى .

* *

بۇ بىر دېڭىز، ئىشى بىزلەرنى بوغماق،
تىغۇ شەمشىرىڭگە ئىشەنمە ھەر ۋاق.

---

[1] چىغاناق ـــ بىر خىل ئۇمۇرتقىسىز قۇرت.

ھەر دولقۇن ئىنتىقام كامانى بۇندا،
ئۇندىكى ھەر بىلىق ئوق تولغان ساداق .

*   *

زۇھۇر ئەينىكى جۇلا تاپقاندىن بىرى پەقەت،
ھەر مەخلۇق بىر - بىرىگە ئىنتىلەر، بولار ئۇلپەت.
ھېچكىم نەزەر تاشلىماس ئۆزىنىڭ ئەھۋالىغا،
بۇلبۇل بولدى گۇلدىن مەست، گۇلگە ھاۋالاش ئادەت .

*   *

تۆۋەن تەبىئىتىڭدىن چىق، ئەي بىدار دىل،
لافىنىڭ بىزەك پەردەسىن ئەيلىمە مەنزىل.
مەخمەل تۆشەك نە ھاجەت كەلمىسە ئۇيقۇ،
تۇن ماتاسىن توقۇغۇچى كارگاھنى تەرك قىل .

*   *

كىم بايلىق پىكرىگە ئەسىرۇ بىتاب،
تامچە مەي ھىممىدىن خوپ مەستۇ خاراب.
بىدىل، مال جەملىمەك جاپاسىن چەكمە،
دۇر تېرىلگەن بىلەن يىپ بولماس سەراب .

*   *

ھەر نەرسىدە ئاڭلا ئاساسۇ نىسبەت،
سوڭرە فەھىم ئەت نەدۇر مەئنەيۇ سۇرەت.
ئادەم ئۆكۈز ئىمىش، بىلىققا مىنگەن،
بىلىق ھاۋادىمىش ... قېنى ھەقىقەت؟ !

*   *

بۇ خارابىزاردا ئىستىسەڭ راھەت،
دوستقا قوشۇلۇپ تاپ دىلغا ھالاۋەت.

تاكى بىر ـ بىرىدىن كىرپىكلەر جۇدا،
ئۇيقۇسىز كۆزلەردە ئىزتىراپ، زەخمەت .

*　　　　*

بەش كۈنلۈك ئۆمرۈڭ بۇ تىنچسىز ئالەمدىن——
تىنچ ئۆتەرسەن ئۆزۈڭ قىلغان مەلھەمدىن.
مەزھەب ۋە مىللەتتىن ئىزدىگىن ئەدەپ،
ياخشى خۇلق ئىزدىگىن ھەر ئىلمۇ پەندىن.

*　　　　*

كىرپىكتىن قان تۆكۈپ، لالىزار تاپتىڭ،
بۇلۇتتەك ياش تۆكۈپ، چىمەن باھار تاپتىڭ.
دەردسىز كۆڭۈل ئاچماق مۇشكۇلدۇر، مۇشكۇل،
ئاياغ يارىسىدا تىكەن ـ خار تاپتىڭ .

*　　　　*

بۇ نادان مىڭىلەر شادلىق سازىنى——
چۈشەنمەي، كۆرستەر شاھانە نازىنى.
نەپرەت ناغرىسى پاك قىلمىغۇچە،
ئاڭلىشى مۇشكۇلدۇر ياخشى ئاۋازنى .

*　　　　*

قىرىلىقتا خالىي بىر خىلۋەت تاپ دىلغا، بىدىل،
دەريا ئەمدى لايلىدى، قىنى چىق تىپىپ ساھىل.
مانا ئاپئاق ساچلاردا كىيپەندىن ئالامەت بار،
ئويلا كۆزۈڭ يۇمماستىن ئۆز مەنزىلىڭنى تاپقىل.

*　　　　*

ئالەم ـ خەراب زىمىستان، بۇ زۇلمەتتە ھەر ئادەم،
غۇرۇرى شۆلىسىدە كۆيىدۇ مىسالى شام.

بەش كۈندىن سوڭ تەلەتى سەفا نۇرىن ساچىلماس،
تۈندىكى يالتىراق قۇرت بۇنداقلارنىڭ بارى ھەم .

*		*

ئەي، ئىنسان دىل كەبابى تەفتىگە ياپغۇچى نان،
سۇ قىلماسمۇ بۇ زۇلمىڭ خىجالىتى شۇل زامان.
بىر يالاڭ ھەسەل سىنىڭ ئاغزىڭغا تەگكۈنچە،
يۇزلەپ خانەلەر ۋەيران، ھالاكەتتە مىڭلاپ جان .

*		*

گاھ سۇ غىمىدىن، گاھ بىر دانەدىن دە،
گاھىدا ئەيش ئىلە تارانەدىن دە.
ئۆلگۈنچە شۇ گەپتىن قۇتۇلالمايسەن،
ئۇيقۇ ئالغىچە شۇ ئەپسانىدىن دە .

*		*

ئەي خوجا، ھەشىمىڭ زاۋالى يېقىن،
شولاڭ ئەسىرىنىڭ پايمالى يېقىن.
نەگىچە يېتەتتى شامدەك يورۇقۇڭ،
يالتىراق قۇرتسەن، تاڭ جامالى يېقىن .

*		*

يەر تىنىماي تارقىتار غۇبارى ئىبرەت،
ئۆمۈر ھېكايىسى كۈلپەتتۇر، كۈلپەت.
ئارام تەلەپ ئەتمەك بۇندا بىھۇدە،
كېيىنكىلەر ئارتىدا قويۇق چاڭ دەھشەت .

*		*

دىلىڭ ئەينىكى بار، باقمايسەن ئۆتتى،
كۆز ئۆڭىدە باھار باقمايسەن ئۆتتى.

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com